

## Slægterne OEST og BONDES

## Tilknytning til

## BRAHETROLLEBORG Sogn.

Lensgreve til Brahetrolleborg Johan Ludvig Reventlows Virke som Foregangsmand paa Skolevæsenets Omraade er velkendt. I 1783 byggede han, 32 Aar gammel, en grundmuret Skolebygning i Gærup (Sybillesminde), der blev den første Folkeskole i Danmark i filantropisk Aand, og samme Aar lod han i Haagerup et almindeligt Hus ombygge til Skolebrug. (Denne Skole erstattedes 1804 af en ny Skole (Ludvigsminde), som hans Enke Sybille Schubart byggede mellem Haagerup og Brøndelydinge). Endelig byggede Reventlow<sup>1786</sup> en Skole i Grønderup Distrikt (Wendtsminde). - Alle disse tre Skoler i Brahetrolleborg Sogn var i Virksomhed indtil Paasken 1955, da de afløstes af en nyopført Centralskole i Korinth.

Indvielsen af de to første Skoler fandt Sted den 17. og 18. December 1783 og foretoges af den 30aarige Sognepræst Carl Christian Birch (Præst i Brahetrolleborg og Krarup 1775-1800), hvis Hustru Eleonora Hedevig Seidelin var Datter af Provst David Seidelin i Gamtofte ved Assens.

Til at uddanne Lærere til sine Skoler oprettede Reventlow 1794 det fynske Skolelærerseminarium Bernstorffsminde, der virkede til 1826. Hovedbygningen byggedes 1797 og nedreves 1856.

Seminariets første Forstander var - 1795-1815 - den fortrinlige Professor Johann Friedrich Oest, der 1788-93 havde været Huslærer hos Reventlows paa Brahetrolleborg, hvorefter han var draget til Glyksborg, hvor han 29. Juli 1793 holdt Bryllup med en Datter af den 21 Aar tidligere afdøde Stadssekretær Johann Friedrich Petersen i Rendsborg, hvorefter han et Par Aar styrede et Pigeinstitut i Glyksborg, indtil han kaldtes til Bernstorffsminde. Om Professor Oests kultiverede og elskværdige Hustru hedder det, at Grevinde Sybille Reventlow satte hende meget højt. Professor Oest, der inden 1805 fik Rang med Professorerne i Filosofi, afslog i 1810 det ham tilbudte Rektorat i Tønder.

I Huset hos Professor Oests boede, foruden hans Hustrus ugifte Søster, hans Svigermoder i c. 17 Aar, indtil hun døde i 1810 paa Bernstorffsminde, 82 Aar gammel. Om hende skrev Sognepræst Børge Henrik Knap i Brahetrolleborg Kirkebog ved hendes Død:

"Fru Hofraadinde Maria Johanne Petersen, paa Seminariet, død 10. Februar 1810, begravet ~~26x~~ 16. Februar, 82 Aar gl. Født i Jena 1728, d. 26. Febr.

Hun var en Datter af forhenværende Professor Stolle i Jena, den yngste af 8<sup>te</sup> Sødskende, gift med Hofraad og Stadsekretær Johan Petersen i Rendsborg, for ham var hun en tro Støtte, efter at han med hans Embedsforretninger, som han med Iver antog sig, henfaldt til Tungsindighed og fik et Anfald af Apoplexi. Hun gik da med ham paa Raadhuset, skrev i Protocollen og erhvervede sig fortrinligt Bekiendtskab med hans Forretninger, hvorfor hun ogsaa blev behandlet med udmærket Agtelse af Magistraten i Rendsborg, som gav hende et fortrinligt Vidnesbyrd, da hun ansøgte om en Pension. 1772 blev hun Enke med 3 Døtre, af hvilke kun een var voxen. Hun boede i sin Enkestand først i Rendsborg, derpaa i Sønderborg og i 12 Aar paa Landet i Angeln med hendes mellemste Datter. Siden 1794 var hun i Huset hos hendes Svigersøn, Professor Oest, først i Glücksborg, i de sidste 15<sup>ten</sup> Aar paa det Fyenske Skolelærer-Seminarie, hvor hun nød den kiærligste og omhyggeligste Omgang. Naar hendes Helbred tillod hende det, var hun munter og meget deltagende, dog havde hun ogsaa et Hang til Tungsindighed. Denne viste sig mest i de sidste Aar af hendes Liv, og især efter at Prof. Oests havde mistet en lille Datter, som hun havde fortrinlig kiær. Hun havde udmærkede Aandskræfter og megen Læsning. Med det Ny-Testamentes Skrifter var hun vel bekiendt og hentede stedse fra Religionen sin bedste Trøst og Beroligelse. Ved en udmærket lykkelig Hukommelse havde hun fra de yngre Aar bevaret hos sig en Skat af Gellerts og flere tyske Digteres opbyggelige Psalmer, der var en sand Vederqvægelse for hende i hendes sidste Dage. I det hele sidste Aar af hendes Liv var næsten alle Livets Glæder udslukkede for hende, og hun saa med Længsel Døden imøde, der blidt endte et værdigt Liv."

Stadssekretær Johann Friederich Petersens tre Døtre er:

1. Christine Sophie Petersen, gift med Konferensraad Johann Conrad Müller, født c. 1736 i Jena, 1795-1823 Amtmand paa Fehmern, + 1828 i Aabenraa hos en Søn. - Deres Datter Charlotte Marie Müller (1788-1879) blev 1809 (hvor?) gift med Jørgen Bonde, Lærer, senere Møller (se nedenfor).
2. Dorothea Marie Petersen, f. c. 1762, + 1843 i Brahetrolleborg, Sogn. Gift 1793 med Johann Friedrich Oest, f. 1755 i Nykirke, + 1815.
3. Amalie Friederica Johanne Petersen, f. c. 1765. Ugift. Boede hos Oests paa Seminariet, hvor hun var ansat. Var i 1800 Fadder til Professor Oests 2. Barn og i 1815 til Jørgen Bondes 3. Barn. + 1827 paa Bernstorffsminde Seminarium.

Jørgen (Rasmussen) Bonde var Søn (og Eneværn) af Husmand Rasmus Jørgensen i Nybo i Brænetrolleborg Sogn, hvor han fødtes 1776. Efter Faderen, der var Fæster under Brænetrolleborg Gods og døde allerede 1780, og Moderen, der døde 1795, arvede han i al Beskedenhed 10 og 6 Rd. Fem Aar gammel fik han Stedfader: Mads Pedersen, ligeledes Husmand i Nybo; ~~han~~ denne døde i 1814, 73 Aar gammel, efter i tre Aar at have været sengeliggende af et apoplektisk Tilfælde; "han var en gudfrygtig og retsindig Mand, der med Gudhengivenhed bar sine langvarige Lidelser."

Jørgen Bonde havde en Halvbroder Rasmus Madsen Bonde, f. c. 1782, + 1835; der blev Lærer i Sønder Broby, og dennes Halvbroder Peder Madsen Bonde, f. 1796, + 1829, var 1824-29 Degn og Lærer ved Ludvigsminde Skole. De to sidstnævnte var begge Sønner af Mads Pedersen.

Jørgen Bonde blev konfirmeret ~~1792~~ 1791 og dimitteredes 1799 fra Bernstorffsminde Seminarium, ved hvilket han i 1809 ansattes som Andenlærer. Dets Forstander var indtil 1815 Professor Oest, hos hvem Lærer Bonde sikkert har truffet sin tilkommende Hustru Charlotte Marie Müller, Professorinde Oests Søsterdatter, som han ægtede 1809.

Allerede i 1808, den 13. September, skrev Grevinde Sybille Reventlow i et paa Fransk affattet Brev til sin Mands Søster Grevinde Louise Stolberg, efter at det Dagen før var plevet vedtaget at bringe Bonde i Forslag til Andenlærerembedet:

"Bonde bliver uden Tvivl Andenlærer. Detlev<sup>a)</sup> og Knap<sup>b)</sup> var med ham i Odense i denne Anledning, og Biskoppen<sup>c)</sup> lod ham gennemgaa en haard Prøve, idet han lod ham paa staaende Fod uden Forberedelse forelæse over nogle opgivne Emner. Han klarede sig udmærket, fik meget Bifald, og jeg haaber, at Valget er godt; han er uddannet paa Seminariet her, har et glimrende Hoved, elsker og ærer Oest som en Fader og skal giftes med hans Niece; jeg haaber altsaa, at en lignende Aand og en god Aand vil lede alt og frembringe gode Frugter. Bonde er meget virksom og arbejdsom."

Efter kun at have været Lærer i 4 Aar fik Bonde sin Afsked i 1813, muligvis paa Grund af Pengekrisen, men maaske ogsaa fordi han var en glad Sjæl, der undertiden tog sig et højt Bæger. Medens han var paa Seminariet,

a) Den 26aarige Greve Detlev Christian Ernst Reventlow (1782-1854) til Bræhetrolleborg, Søn af Johan Ludvig og Sybille Reventlow.

b) Den 33aarige Sognepræst Børge Henrik Knap (1775-1850) i Bræhetrolleborg (og Krarup).

c) Den 62aarige, rationalistiske Biskop Peder Hansen (1746-1810).

fødtes hans to ældste Børn: Sophie ik 1810, Ditlev Nytaarsdag 1813.

Fra 1813 til sin Død 1827 var Bonde derefter Fæster af Brahetrolleborg Mølle, som Grev Reventlow i 1792 havde opført paany af Grundmur efter at have nedbrudt den gamle Mølle. I 1805 og 1808 opførtes de to store, hvælvede Broer ved Møllen, samtidig med Anlæggelsen af den nye Landevej gennem Sognet og den mindre Landevej gennem Haagerup; - i Haagerup opførtes i 1809 en ny smuk Bro over Aaen.

I Brahetrolleborg Mølle døde i Oktober 1813 den lille Ditlev, og her fødtes i 1815, 17 og 20 endnu tre Døtre.

Efter Jørgen Bondes Død 1827 drev hans Enke Charlotte Marie Müller, der overlevede sin Mand i 52 Aar, Møllen videre i en Snæs Aar, indtil den overtoges af hendes ældste Datter og dennes anden Mand.

Af de fire Døtre forlod de to Brahetrolleborg Sogn: Johanne Amalie Frederikke Bonde (1815-1902) ægtede 1837 Gustav Frederik Schroll (1803-63), d. 1833 havde overtaget Lykkenssæde efter sin Fader, og Henriette Nicoläne Bonde (1820-1908) ægtede 1846 Morten Schjær (1815-72), der 1845-72 var Lærer i Troense (to af disses Børn, Døtrene Charlotte og Sophie, hvis Bryllupper stod i 1877 og 76 i Brahetrolleborg Sogn, fik siden atter Tilknytning til Sognet).

Derimod blev Louise Bonde (1817-99) i 1843 gift med Detlev Herman Jacob Havemann (1803-78), der fra 1842 var Godsforvalter paa Brahetrolleborg.

Og den ældste Datter Sophie Dorteaa Bonde (1810-93) ægtede først, 1828, Lorenz Poulsen (1804-35), der 1825 var dimitteret fra Bernstorffsminde Seminarium, hvor han Aaret før var blevet Lærer ved Seminarieskolen, der imidlertid ophævedes 1826 samtidig med Seminariets Nedlæggelse, hvorefter han 1827-35 var Lærer ved Grønderup Skole (Wendtsminde). "Kun paa ottende Aar nød denne Skole Gavn af hans Nidkjerhed og Dygtighed, men han naaede at gjøre sig agtet og elsket, og Mindet om hans smaa Vandringer i Børnenes Selskab for at give disse gennem Beskuelser et Indblik i Naturens Hemmeligheder, staar endnu friskt hos hans tidligere Elever, der derved fik et sundt og klart Blik paa mange af Skabningernes Ejendommeligheder til Nytte og Glæde for en senere Alder." (Førstelærer ved Ludvigsminde Skole C. Fritz Jørgensen: Brahetrolleborg Sogns Degne- og Skolehistorie (Odense 1874)). "Man antog, at en tidligere i sit Udbrud standset Gulst var Aarsag til hans Død." Sognepræsten ~~bedømmer~~ bedømmer ham i Kirkebogen som "en duelig Skolelærer, særdeles nidkjer i sit Kald og derhos et kjærligsindet Menneske."

Tolv Aar efter hans Død ægtede hans Enke i 1847 Mølleren Andreas Peter Schwensen (1816-66), der nogen Tid efter overtog Brahetrolleborg Mølle, som hendes Forældre tidligere havde fæstet, og som Sophie Bonde selv blev Fæster af efter sin anden Mands Død 1866.

Om Seminariet efter dets Nedlæggelse 1826 vides, at Professorinde Oest boede paa det følgende Aar, formentlig sammen med sin ugifte Søster, der døde det Aar. Derimod vides det ikke, om hun blev boende der til sin egen Død 1843.

Efter at den ovennævnte Lærer ved Ludvigsminds Skole Peder Madsen Bonde var død 1829, fik hans Enke Anne Margrethe Christine Rasmussen Ophold paa Bernstorffsminds ledigstaaende Seminariebygning, hvor hun døde 1834, 38 Aar gammel. I 1856 nedreves Seminariets Hovedbygning.

Professor Oest havde fire Børn, den ældste, Nicolai, fødtes 1794 i Glyksborg, de tre yngste paa Seminariet. Den næstældste var Datteren Johanne Dorothea, om hvem det ovenfor er nævnt, at Mormoderen havde hende særlig kær; da hun i 1808 døde paa Seminariet, 8 Aar gammel, "efter nogle Dages Sygdom af heftige Krampetilfælde," omtales hun i Kirkebogen som "et haabefuldt Barn."

Ved Professor Oests Død 1815 var Nicolai 20 Aar, Ditlev 12 Aar og Conrad 8 Aar gammel.

Ditlev Ludvig Oest (1802-36) forlod snart Fyn; han ses ikke at være konfirmeret i Fødesognet, blev 1822 Student fra Herlufsholm, 1827 teologisk Kandidat og 1830 Præst i Tistrup, hvor han døde 1836.

Nicolai Oest (1794-1849), der blev konfirmeret 1811 i Brahetrolleborg Kirke sammen med den ovenfor nævnte Peder Madsen Bonde, blev Byskriver i Nakskov, fra 1847 Byfoged i Faaborg, hvor han døde 2½ Aar senere som Kancelliraad.

Conrad Frederik Oest (1806-82), der 1822 konfirmeredes i Krarup Kirke, boede i 1834 ugift hos Broderen i Tistrup Præstegaard, men vendte siden tilbage til Brahetrolleborg Sogn, hvor han fra sin Vielse 1843 (eller før) boede paa Bernstorffsminds. Da Seminariets Hovedbygning 1856 solgtes til Nedbrydning, og de øvrige Bygninger og Jorder afhændedes, beholdt Conrad Oest et Bolsted (en Bygning med Jordlod paa 12 Tdr. Land), som han havde faaet Livsforskrivning paa af Grev Ditlev Reventlow, men som efter Conrad Oests Død skulde overgaa til Kommunen til Afhændelse, hvorefter Kommunen benyttede den indkomne Sum under Navn af "Bernstorffsminds Legat" til Oprettelse af en Fattig- og Arbejdsanstalt.

Hos Conrad Oest, der døde 1882, og hans Hustru Henriette Gustava Margrethe Ejlertsen, som døde 1862 uden Børn, tog hans Broder Nicolais Enke Henriette Emilie Christi(a)ne Wolgand (c. 1800-80) Bolig efter sin Mands Død - han døde 7. Juli 1849, Dagen efter Fredericia-Slaget - sammen med sine to Døtre Alida Henriette Emilie Oest (f. 1831, + 1921, gift 1852 med

Hother Smith (1821-1902), 1874 Højesteretsassessor, 1898 Storkors af Dbg.) og Julie Caroline Oest (1836-1907, gift 1855 med Hermann Frederik Ewald (1821-1908), Forfatter, Professor.

I 1870 boede Conrad Oest som Enkemand i Bernstorffsminde sammen med en 63aarig Slægtning Enkefru Lovise Christiane Bang (f. i Lyngby) og den 55aarige Slægtning Enkefru Amalie Schroll (hun flyttede senere til Bækkelund sammen med sin Søster Louise Havemann).

Og i 1880 boede han samme Sted sammen med sin Husholderske, den 73aarige Enkefru Wilhelmine Bang (f. i Lyngby).

*Odense 16/2. 1855.*

*Hogem Seidlin.*